„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом петком недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру).
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слов а за жиг плаћа се по 30 ноч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 42. У Новоме Саду у среду 18. (30.) марта 1881. ГОДИНА XVI.

ПОЗИВ

на српски бирачки збор за изборе на угарски сабор.

Изборно кретање започело је већ у свима крајевима Угарске. Разне странке, што су представљене на угарском сабору започеле су своје деловање погледом на нове изборе. Свака странка издала је већ свој проглас, ставила се већ у велико у споразум са појединим бирачким зборовима и преправља већ сада изборе, што ће настати после овога сабора, који ће се скоро закључити. Овако приправљање избора важно је по сваку странку, јер се бирачи лако у напред обећају, па онда тешко одступају од онога, што су обећали, ма да не одговара њиховом уверењу.

При последњим изборима пре три године, према тадањим заплетима на истоку, било је изборно кретање српских бирача доста скучено. Тада се није нашло за целисходно, да се позове, као што је то пређе бивало, повећа српска бирачка конференција, која би се посаветовала о држању српске народне странке при предстојећим изборима. У оскудици те конференције, узело је пре три године „српско коло“ у Н. Саду у своје руке руковођење изборног кретања. Ал су оскудицу претходног бирачког збора и договора осетили сви српски изборни срезови и — само је свести српских бирача приписати, што избори по нас још горе нису испали, и што још гори пораз претрпили нисмо.

Но пошто су се околности од три године овамо на боље окренуле, бар у обзиру бирачког кретања, то не може ништа на путу стајати, да се састане повећа српска конференција, која би се посаветовала о предстојећим изборима и тим у свези о држању српске народне опозиционе странке.

По примеру других странака на угарском сабору, да посланици тих странака или клуб поједине странке такове бирачке зборове сазива, и ми управљамо овај позив на бираче српске народне опозиционе странке, за бирачки збор и договор.

Пре три године колебала се наша странка, хоће ли у опште у изборну акцију ступити, или ће се сасвим повући у пасивитет. И пре три године претегло је мњење, да ми Срби имамо учествовати у изборима.

Сада, по промењеним околностима не може бити сумње о том, да је по све целисходно, да Срби бирачи учествују, и то што живље учествују при изборима за будући сабор угарски.

Ердељски Романи, који су се толико година пасивно владали, сад хоће да учествују у изборима за будући угарски сабор, те су на ту цел и сазвали велику бирачку конференцију, у којој ће како ердељски тако и банатски Романи учествовати.

Заиста околности постају повољније за положај народности у Угарској. Развој ствари како на истоку, тако и у самој монархији, даваће важност гласу народносни посланика на угарском сабору. Ма да нас је саразмерно мали број народносних посланика, то ипак у важним приликама на угарском сабору знамо издржати и највећу борбу са огромном већином свију других, против нас сједињених странака. Тако при расправи о уважању мађарског језика у основним школама, Срби, Романи и Саси пуну недељу дана подржаваху ту расправу и — морална победа у тој расправи била је на нашој страни. Малена наша српска опозициона странка знала је свагда свој положај заузети. Ми смо, као странка, на престону беседу нашу посебну адресу предали, у којој смо наше становиште означили. Ова је адреса у своје доба позорност на себе обратила и страно новинарство је такову регистровало.

Кад су дакле у мање повољним околностима народносни посланици у опште, српски на посе знали значај својој ствари набавити, у толико више ће то морати бити у будућем сабору, кад ће околности повољније бити и кад ће народносна странка бити повећана знатним бројем романских посланика.

По томе је од велике важности, да за идући сабор српски бирачи што већи број српских посланика народне опозиционе странке изаберу. Српски бирачи могли су се уверити, да је досад и онај мален број српских посланика на угарском сабору сваком приликом стао на браник српских интереса, било на политичном, било на црквено-просветном пољу.

Да би се споразум у обзиру предстојећи избора на угарски сабор могао постићи, да би се наша странка у опште, погледом на држање наших посланика на будућем сабору угарском могла договорити, одлучисмо као досадањи посланици, по предходном споразуму са нашим политичним пријатељима, да овај позив управимо на српске бираче из свију изборних срезова у Бачкој и Банату, **да изволе доћи на бирачку конференцију, која ће се држати на Цвети дана 5. (17.) априла о. г. у Н. Саду.**

Колико ће из којег изборног среза родољуба на тај збор доћи, то остављамо пошт. српским бирачима, само желимо, да буду људи наше странке, којима је родољубље опробано.

Управљајући овај позив, надамо се, да ће заказана конференција што многобројније посећена бити.

Др. Ника Максимовић, с. р.
бележник српског посланичког клуба на угарском сабору.

Др. Мих. Полит-Десанчић, с. р.
председник српског посланичког клуба на угарском сабору.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Почетком идућег месеца априла почиње нова претплата за оне поштоване претплатнике наше, којима је крајем овог месеца претплата истекла. Учтиво им овим за рана напомињемо, да изволе настојати око понављања претплате.

Лист се без готове претплате неће моћи никоме слати, за то умољавамо поштоване претплатнике, да претплату за времена, и то најбоље путем поштанских упутница, послати изволе, како би се лист без прекидања отправљати могао. Наруџбине без новаца неће се моћи уважити.

Претплата, огласи, као и наплате за то, нека се изволе упутити на администрацију „Заставе“, а само дописи и остало, што се односи на уређење листа, нека се изволи слати уредништву „Заставе“.

Умољавамо пријатеље листа, да не пожале труда, те да поштоване сународнике, који би листа држати могли, побуђују на претплату листа.

„Застава“ излази четир пута преко недеље.

Претплата остаје за Аустро-угарску монархију, српске државе и покрајине:

На целу годину	14 ф.	— или	35	дин.
На по године	7 „	„	17½	„
На четврт године	3 „ 50	„	9	„
На месец дана	1 „ 20	„	3	„

За остале земље и то: за Немачку годишње 18 ф., за Швајцарску, Романију, Русију, Италију и Бугарску 20 ф., а за Француску и Америку 24 ф., или саразмерно на четврт године.

У Новом Саду 17. (29.) марта 1881.

Власништво и уредништво „Заставе.“

ПРОМЕНА У РУСИЈИ И БУДУЋНОСТ ИСТОЧНИХ НАРОДА

Катастрофа у Петрограду, која је донела промену на престолу велике руске царевине, пробудила је многе бриге и отворила многе погледе, које је дотле застирао вео непроникнуте будућности. Искрсла су питања на дневни ред, за која се пре тога мислило, да неће тако скоро и изненадно на расправу доћи. По српски свет по најважније је од тих питања: какав ће положај Русија под владом новога цара заузети напрема балканским народима и њиховој слободи, а према томе, у који ће одношај ступити Русија напрема осталим велесилама, нарочито напрема овој нашој монархији? Од тог положаја и одношаја руског зависи, какав ће бити у блиској будућности процес и развитак балканског Славенства, а наиме удес ил управо и судбина балканског Српства.

Питање унутрашњег преображаја Русије, које је нарочито ужасна коб покојног цара на дневну површину изазвала, није од толиког интереса по српски, а можда и по цео славенски свет, као оно горе напоменуто питање. Истина, та се два питања испреплићу и стоје међу собом у тесној, органичној свези. Ми знамо, да је званична Русија, која се досад силно разликовала од народне, вазда готова била, да чини уступке појединим европским велесилама баш у источном питању, и то на рачун слободе и независности источних народа, уступке, на које никад не би дошла народна Русија, руковођена генијем великог Славенства. Кад би се дакле престо руске царевине ставио на шире постоље уставне слободе и тако у ближи додир дошао са осећајима и струјом народног мишљења руског, источни народи могли би таки чин поздравити и у њему видети јамство, да више неће бити уцена при погађањма руским са каквом европском велесилом. Но поред свега тога таки обрт могао би, и ако не би морао, имати и своју тамну страну по развитак источне кризе. Русија би могла тим преображавањем унутри толико забављена бити на дому своме, особито кад се у призрење узму све особене прилике руске, да би поред те своје домаће бриге питање балканског Славенства постало за њу бар за неко време питање, ако не индиферентно, а оно бар другог реда.

Због свега тога дакле намеће нам се брига, да се забавимо са изгледима, који се отварају из одношаја Русије напрема истоку, а нарочито напрема аустро-угарској монархији. Окружница руска, која је изишла на скоро после ступања Александра III. на престо, наглашује „предања“ руске политике, која нови цар неће изневерити, него ће их неокрњена свом потомству оставити. Међу та предања спада и питање Цариграда. Ако се из тих речи може што изводити, онда је толико извесно, да ће Русија под владом новога цара, наставити своју традициону политику на истоку, која почиње још од такозваног тестамента Петра великог. Но та традициона политика руска само је у једном правцу стална била, у рушењу турског господства у Европи и у тежњи, да се то господство замени хришћанском владом. Позитивна пак страна те руске политике мењала се према приликама и савременим начелима, почев од идеје успостављења византијске царевине до оснивања најновије бугарске кнежевине на темељу народносног начела. По вазда је уз то тежња била руске политике, да једном непосредно ил посредно завлада у Цариграду, где се мисле наћи „кључи од земаљског раја.“

Кад би се могло судити по вестима, које се проносиле о новом цару, док још није на престолу седио, о његовој свези са народним људма у Русији, који гаје општу славенску свест, и о његовој антипатији према немачком духу, том најнепосреднијем, најдосљеднијем и најопаснијем противнику Славенства, кад би се по свему томе судило о будућој политици руској на истоку, онда би тамошњи народи могли спокојно исчекивати претстојеће дане. Но нетреба заборавити, да је руско око вазда и поглавито наперено на Цариград као главну мету, да је живо самопоуздање руско, да ће се остала питања славенска по себи решити у славенском, или боље рећи руском правцу онда, кад једном Цариград у руским рукама буде. Те мисли имају свога зачетка и у срцу најславенскијег Руса, те ће с тога вазда над главом балканских Славена висити Дамоклов мач, да могу бити уцена за Цариград.

Како се пак знаде, да Аустро-Угарска не може сматрати и за сад не сматра Цариград као своју „интересну сферу“, него више питање подунавско и питање солунско, а бригу за Цариград оставља Енглеској, то могућност споразума и деобе истока између Русије и Аустро-Угарске, којој је Немачка за леђи није ни у данашњем времену, ни под владом новога цара руског искључена и балканско Српство, а нарочито Србија има пуно разлога, да ту могућност никако из вида свога неупушта.

Некада је између Беча и Петрограда владало потпуно споразумљење у погледу источног питања, и није било суревњивости између те две велесиле. Кримски рат пореметио је тај споразум, кад је Аустрија својом „историчном неблагодарношћу“ задивила свет и учинила диверзију против Русије. Аустрија је доцније ту своју погрешку исплатила губитком свога положаја у Италији и Немачкој и тек после тога, а под руком Бисмарка настао је некако тешњи одношај између ове монархије и Русије у облику такозваног гројецарског савеза. Под окриљем ал и под

сенком тога савеза отпочела се крвава борба источних народа за своје ослобођење. И сама Ручија ушла је некако у источни рат под штитом тога савеза, јер се вели, да је цар Виљем за време тога рата казао, да „ће узјахати на коња“, ако би се рат по Русију несретним показао. Но уједно и под сенком тога савеза ушла је Русија у источни рат и у том присенку нудила је овој нашој монархији Босну и Херцеговину по посланству Сумаракова. Ту понуду одбио је туркољубиви гроф Андраши, јер се резервисао, да уз наслон на Бисмарка дипломатским путем сузбија успехе, које руско оружје на бојном попришту задобило буде и јер је очекивао, да ће у том случају Босна и Херцеговина као зрела јабука без капи крви у крило ове монархије пасти.

Према тим догађајима нови цар руски ступа на престо у погледу одношаја наспрам ове монархије по све одрешених руку. Аустро-Угарска није примила из руку и по вољи Русије Босну и Херцеговину, но је волела посести на реч европског конгреса. Окупација пак тих покрајина незначи још анексију и може у свако доба за Русију послужити као повод рату против Аустро-Угарске. Но међутим и у овој нашој монархији збиле су се од то доба важне унутрашње промене, које неће без уплива остати и на спољне одношаје. Сад већ не рукује спољашном крмом Мађар Андрашија, чије успомене допиру до Вилагоша. У Цислитави је Тафеова ера, која тражи наслона на тамошњим Славенима. И у Мађарској је изветрила ватра туркољубља, а поседнуте покрајине негледају се више онако по преко, него се о њима на свој начин почиње мађарска брига водити. Кад се пак у обзир узму смерови такозване „војничке“ странке, која свога додира с најмеродавнијим круговима има, кад се даље урачуна, да је ту Бисмарк, који би ову монархију да што даље на исток потисне, па кад се све то у свезу доведе са горе поменутом тежњом руском за Цариградом и Босфором — онда је лако могуће, да се путеви споразуму између Беча и Петрограда утру и да се тако дође, не до слободе, него до деобе истока.

У Србији ваља на чисто да буду, да би таки споразум ишао преко главе будућности балканског Српства и да би независност Србије у таким приликама постала илузорна и да би у најбољем случају постала машица, којом би временом можда Русија кестење из ватре вадила. Тој кобној судбини неће се Србија отети, ако се с Бечом кокетује и траже „формуле“ за животарење, јер тако држање може само послужити руској дипломацији за изговор пред својим народом и пред Славенством. Само самосталном политиком, која би се ослањала на идеју слободе и народносног начела може се Србија извити и довити том положају. Таком политиком нашла би потпоре код слободоумног запада, нарочито код Енглеске, где је данас Гледстоново министарство, које има и својих енглеских интереса, да прогласи начело: исток источним народима! Таком самосталном политиком, основаном на идеји слободе и народности, ослонила би се Србија и осим слободоумног запада и на велики руски народ, по крви и вери сродан српском, а глас тога народа важио је и за време автократисма, као што се то показало и у последњем рату, па тај глас би ће уважен и за владавине новог цара, коме су толики добри весници лепо име по славенском свету унапред пронели. Желити би било, да поред партајске борбе, која се у Србији тако живо развила у последње време, остане непомућен поглед у нове приликс, које су се дале на политичном обзору усљед промене на престолу руском. Само ће се тако угледати озбиљност ситуације, у којој се Србија налази, а кад то буде јасно, онда ће, надамо се и уздамо, бити и срдаца српских, и родољубља и прегоревања, којим ће се доскочити евентуалним невољама и осигурати и спремити будућност балканског Српства.

7.

Г. Михајилу Сабовљевићу,

Вел.-кикиндском посланику на угарском сабору.

Високоблагородни Господине посланиче!

Кад се још оно решисмо, да Вас умолимо, да се примите кандидатуре за земаљског посланика, чинисмо то с најтврђим уверењем, да ћете и хтети и умети достојно нас заступати. Од тог доба ево хоће да се наврше пуних шест година, па ниједна прилика не прође, где је ваљало у обрану нашу глас подићи, а да нисте мушки и свом снагом Ваше убедљиве речитости на браник стали. Па и ако је у садањим околностима глас бранича народњег — глас вапијућег у пустињи, Вами искључиво припада слава, да је питање иберланда, та отворена рана на телу народа овог, не само у озбиљни претрес узето, него да ће се и срећно решити, ако дотични довољно збиље и увиђавности покажу.

Са потпуним задовољством погледамо на мушки рад Ваш, који развисте на земаљском сабору, али последња сјајна обрана Ваша потиштепе нам автономије црквене алем-камен је, са кога ће на понос и диву нашу име Ваше вечито сјати у низу првих бораца права народњег. Ако икада, сад је оправдано, да са браћом својом Новосађанима узвикнемо: „Народ, што такве соколе рађа, не пропада, већ се препорађа!“ И заиста се препорађа, јер свака реч Ваша силно је одјекнула у срцу народњем, а то је најјаснији знак, да је кров уста Ваша сам народ говорио. Ви сте верни тумач народњих мисли, народњих осећаја.

Примите изјаву ову, Господине посланиче, као знак потпуног поверења, топле захвалности наше према Вами. Оно ће Вас на сваком кораку Вашем пратити; а кад се прва прилика да, што није далеко, сви ћемо, а уз нас и остали народ громко узвикнути: Да живи господин Миша Сабовљевић, и опет посланик наш!

У Вел. Кикинди, на дан Тодорове суботе године 1881.

Поп Ђорђе Влаховић, др. Влајко Мајински, др. Ранко Гранић, Аврамко Симић, Светозар Станкић, Јоца Ђомпарин, Паја Павловић, Петар Прекајски, Петар Станковић, Риста Телечки, Шандор Радовић, Васа Радовић, Лава Богдан, Марко Богдан, Младен Малогајски, Веливар Мишковић, Жива Малогајски, Алекса Баковљев, Јевта Жијан, Сава Мирков, Тома Милићев, Јоца Лозанчић, Ника Николић, Мита Рајков, Живојин Ранков, Обрад Јовичин, Јосим Станисављевић, Марко Коцкар, Паја Крагић, Жива Красић, Ђира Недомачки, Јевта Данић, Иса Страјнић, Ђока Недучин, Миша Адамовић, Паја Веселиновић, Обрад Габоров, Марко Милићев, Јоца Грбанушић, Пера Ђомпарин, Аркадија Адамовић, Пера Адамов, Данило Милошев, Зака Удицки, Сава Сивчев, Алекса Мирков, Јоца Кнежевић, Миша Коцкар, Стефан Николић, Миша Јанковић, Јован Радак, Миша Јовановић, Леца Глишин, Ђорђе Оличков, Ника Брандић, Жива Томашев, Мирко Милованов, Нова Малогајски, Жива Витолин, Андрија Чавић, Сава Веселинов, Васа Гавранчић, Коста Симић, Ђорђе Оличков, Аркадија Трифунац, Милан Телечки, Иса Француски, Живојко Радак, Коста Јанков, Пера Симулов, Штева Карађац, Мита Томашев, Ђура Душков, Васа Грбанушић, Миша Станкић, Лука Закић, Ранко Бајић, Паја Богарошки, Сава Томашев, Пера Иличин, Аркадија Мирков, Арсен Средојев, Пера Каранчев, Јевта Каранчев, Орестија Арађанин, Пера Момчилов, Криштоф Симић, Неца Предојев, Коста Сивчев, Коста Ђомпарин, Паја Лисул, Живанов, Прока Јовичин, Јовица Симић, Јулијан Крста, Аркадија Протић, Коста Рајков, Пера Кекез, Игња Њагрић, Ђока Симић, Ђурица Мартинов, Стева Недучин, Живојко Тервин, Влада Весков, Лаза Гавранчић, Алекса Сивчев, Богдан Малогајски, Иса Малогајски, Паја Божин, Тома Варађанин, Ђура Миловојев, Трива Страјнић, Шандор Страјнић, Ђурка Бандић, Пал Куглаји, Војин Ђошков, Јоца Мирков, Милан Ђорђевић, Владимир Петровић, Аца Малогајски, Ђока Радак, Стеван Николић, Ђока Косанић, Мита Бркин, Лава Недомачки, Урош Протић, Макса Ружић, др. Миливој Топонарски, Стева Мокан, Аџко Томашев, Сава Лисул, Нова Вукић, Иван Стојков, Ђурица Лаковић, Аца Радосавчев, Паја Ранков, Милић Милованов, Богдан Ђомпарин, Аца Беложански, Пера Иличић, Паја Ковачев, Ђура Томашев, Алекса Томашев, Јоца Ружић, Криштоф Нецков, Миша Ружић, Иса Ђуркин, Јевта Прекајски, Макса Адамовић, Живан Ранков, Тоша Грубић, Алберт Вилдбрет, Арса Малогајски, Живојко Вујић, Деско Ранков, Мита Толицки, Сава Томашев, Васа Недомачки, Мита Радак, Лава Малогајски, Пера Рацков, Тоша Степанов, Мита Рајков, Лава Лисул, Младен Момчилов, Мита Рајков, Аркадија Рељин, Влајко Станковић, Рада Радак, Младен Радак, Пера Видак, Жива Живанкић, Макса Телечки, Ника Веселин, Мита Пачу, др. Ј. Пачу, Спиридон Веселиновић, Нова Симић, Обрад Божин, Аца Јеринкић, Андрија Јеринкић, Јован Јанковић, Паја Попа-Живанов, Гаја Протић, Орестија Бачкуљин, Коста Симић, Васа Трећак, Алекса Симић, Паја Рајков, Мита Средојев, Живко Лисул, Ника Чавић, С. плем. Видак, Воја Радак, Младен Маринков, Аца Чипчић, Паја Кељин, Јевта Брандић, Ђурица Путник, Пера Угринов, Лука Николић, Милан Варађанин, Јоца Маринков, Ђока Трифунац, Пера Мирков, Тома Дорословац, Нова Томашев, Гавра Радак, Паја Мунчић, Урош Поповић, Рада Протић, Светозар Илијн, Макса Радивојевић, Стефан Лаковић, Јоца Ранков, Штева Попов, Ива Станкић, Мита Шибул, Тима Субин, Лава Јанков, Рада Сивчев, Паја Сивчев, И. Павловић, Јова Симић, Јевта Зубан, Панта Јеринкић, Коста Милићев, Бранко Средојев, Франц Есто, Данило Тервин, Вељко Рацков, Штева Велимиров, Макса Брцански, Михајил Фос, Лава Пајтин, М. Петровић, Спиридон Трбојевић, Гаја Путник, Паја Милићев, Мита Ђурчин, Јова Ђурчин, Пера Ковачев, Васа Зубан, Обрад Лудајић, Младен Рајков, Алекса Недин, Паја Петровић, Вука Кекеј, Ђура Томашев, Јевта Малогајски, Мита Радовић, Штева Вајдић, Васа Ђомпарин, Ђурица Ђомпарин, Штева Угринов, Филип Угринов, Јоца Суботички, Иса Баковљев, Паја Арсић, Штева Богосављев, Пера Недучин, Лава Рацков, Ника Рацков, Тома Рацков, Аркадија Рацков, Живојко Рељин, Обрад Мајајићин, Коста Каранчев, Тима Коцкар, Жива Коцкар, Раца Косић, Мања Лисул, Милан Лисул, Божидар Момчилов, Илија Недић, Мања Петровић, Јоса Радосавчев, Филип Радосавчев, Арса Радосавчев, Ника Радосавчев, Трива Радосавчев, Аца Рајков, Ђура Рајков, Паја Суботички, Лука Ђирић, Теја Ђирић, Ђурађ Ђирић, Паја Ђирић, Леца Влајнић, Ђеросим Влајнић, Илија Вучков, Аксентија Видицки, Штева Видицки, Тима Живанкић, Паја Оросламошки, Штева Карацин, Васа Карацин, Димитрије Гајин, Живојко Предојев, Коста Предојев, Младен Предојев, Раца Француски, Коста Лудајић, Јевта Милосављевић, Ника Милосављевић, Мија Брандић, Мита Петровић, Леца Цуцин, Миша Вајдић, Аркадија Степанов, Мита Бркин, Паја Богосављев, Паја Станкић, Миша Пајтин, Жива Бочарац, Рада Кљајић, Дамјан Јовичин, Паја Кљајић, Васа Јаконић, Јова Недучин, Паја Милосављевић, Стева Стојков, Каритон Толицки, Арса Трећак, Иван Кекеј, Паја Симић, Бранко Коцкар, Урош Мирков, Жива Пруниће, Мита Рацков, Ника Илијин, Миша Милићев, Пера Гојков, Алекса Стојков, Мија Мирков, Урош Рајков, Јоца Брандић, Јоца Велимиров, Вука Тервин, Васа Стражмештер, Аркадија Недучин, Јаша Гаврић, Душан Милошев, Јоца Гавранов, Мита Миолић, Рохус Граф, Јосиф Јункер. Пера Коцкар,

---

Политички преглед.

Богато је то врело — те **петроградске вести**, обилато, да би њиме могао напунити дебеле књиге дневне кронике. Петроград је све једнако фикса тачка, на коју сваки политичар прво поглед свој управља. Међу тим, чисто политичке вести нису данас толико многобројне, колико оне, што се своде на атентат од 1. марта. Што се првих тиче, ту имамо да прибележимо један чин новога цара, који је врло важан по домаће правило дома Романова. Александар III., како се зацарио, он је одмах поставио регенатство, које би у случају његове смрти државну крму у своје руке узело. У истом су царица и велики кнезови Владимир и Михајило. Цар је ту измену за то учинио, што не би желео, да евентуално постане регентом велики кнез Костантин, најстарији брат покојнога цара.

Што се тиче **вести о атентату петроградском** и оних, што су с тим у свези, оне су, као што рекосмо, у овај мах многобројније. У недељу је покојни цар сахрањен, и како нам до сад од отог дана није ништ особито јављено, то се може узети, да је тај чин пијетета без и каква међуметка обављен, на миру и у реду. По досадашњим вестима, данас, у среду требала је почети парница против Рисакова и другова му, но јамачно ће бити одложена, по што су власти наишле на нове личности и податке, који су унели више светлости у злочин од 1. марта и у опште у нихилистанске смутње. Како је ухваћена она женска, за коју се мисли, да је Рисакова навела на цареубиство, то су оптужбене списе морали прерадити, односно допунити. Судбена колегија не ће бити од ђенерала састављена, као што је више пута јављено, него од сенатора. За сведоке позвано је око осамдесет лица. Расправа ће трајати три дана без престанка. На курском колодвору код Москве ухваћен је 13. о. м. техничар Губонин, који је помагао, ударати лагум под одеску железницу 1879. год. и код Алесандровска. Суд петроградског университета осудио је два университетска слушаоца, што су на истом заводу ширила прогласе револуцијонарске садржине, једног је осудио на три године тамнице и ексматрикулисао га, искључио из броја великошколаца, другог на седам дана затвора.

Смутње и злочини нихилистански по Русији дадоше повода, те је једно старо спорно питање на ново стављено на јевропски дневни ред, питање на име, е да ли и колико ли држава, у којој каква револуцијонарска странка на силу и из потаје руши јавни поредак и грози му, има права, да друге државе позове, нека јој и оне помогну, требити зло, и да ли мирним, не угроженим државама иде у прилог, да оној даду помоћи. Хоће дакле да се покрене **јевропски рат на „Интернацијонал“**. Још после социјалистанских атентата, што су на цара Виљема наперени били, али мету промашили, поговарало се, као да се велике силе договараају, да заједнички завојште на социјализам. После тако исто промашеног атентата на шпањолског краља говорило се, како је Шпањолска силама конкретан и позитиван предлог поднела. У Русији се сад дижу таки исти гласови иштући, да се ме-

---

ЛИСТАК.

ЋЕРЕТАЊА УЗ ПОСТ.

III.

Преда мном лежи књига, у којој се на врло озбиљан начин говори о ђору, и то са психолошке стране његове. Књига је на немачком језику а у њој се налази много лепо место, које и нама од приличне хасне може бити.

Немци називају „пити“ својом народном врлином, да боме у ironији и долазе до тог закључка, да је народ, што је на вишем културном степену, пићу већма одан, наравно не у оном ординарном, простачком смислу, где се вино сматра просто за средство, којим се може „ожољати“. Индоевропљани стоје данас а стајали су од вајкада на највишем културном степену, они су и култ вина дотерали до највишег степена. Стари Инди певали су најодушевљеније химне својој големој реци Инду; али своју жеђ нису гасили водом из те реке, него ваљаним старим вином. Перзи, тај стари културан народ, задржали су употребу вина, ма да га мухамеданска вера најстрожије забрањује, шта више, одцепили су се као друга секта, као Шијити, па су себи допустили пити вина. Хафисове песме у његову славу немају пара. У старо доба били су Грци и Римљани, чланови индоевропског колена, на највишем степену развитка, а врло добро нам је познато, како су се већ Смирови јунаци а међу њима мудри Нестор на челу, врло радо „разговарали са пехаром.“ У даљем развијању свом оба су народа све већма уважавали и неговали лозу и њен добротворан сок. Грк Анакреон, Римљанин Хорације, оба славни песници, нису нашли довољно речи, којим би што већма славили тај благи поклон бога Баха. У средњем веку било је вино једино средство, којим су се витезови у приватним круговима занимали, а и дан данас, Романи, Германи, Словени, лађају се вина сваком приликом.

Али не само Индоевропљани, него и сви народи, па до последњег дивљака, лађају се пића које буни и опија. Где клима не допушта да се лоза развија, тамо расте мељ а његов цвет даје пиву зачин. Још даље према северу влада мед, ког народи, Скандинавци, Пољаци и Руси из меда липиног цвету зготове; према истоку, где почиње степа, пије се кумис, што га Татари од кобиља млека праве. Хинези пију чаја; јужно од њих зготове народи од мака опијум а од лана хашиш. Арапи имају своју каву а народи у Африци имају неку врсту пива, које јако опија, и које Абисинци помбе зову. Америка је отаџбина дувана, које такође буни, ма да се не пије; из Мехике смо добили шоколаду; у јужној Америци пије се мате, неко пиће налик на чај. Народи на аустралијским острвима пију аву, коју праве од неких коренова, који се пре тога ижваћу. Код Јапана почиње опет чај. Тако смо обишли целу земљу, али смо изоставили једног светског грађанина, једног матадора у овој струци, изоставили смо — ракију. Та је свугде код куће, звала се: шнапс, коњак, вотка, паљена, шљивовица, пунч, рум, уиски и бог би сам знао у каквим варијацијама још, таманећи и трујући свет до последње клице. Од кад су амерички Индијанци добили тај сумњиви дар културе, од тог доба нестају са земље; још неко време, па ће се о њима говорити као о народу који је негда био па се тек сад само приповеда.

Али не гледе само људи, ти „створови по облику божијем,“ да своју чисту свест на разан начин забуне, и животиње грамзе још и за другим пићем, него што је чиста вода, и за чудо што је животиња интелигентнија, тим се пре хоће да опија. Мудри слон пије страсно ракије а његов вођа га ни чим не може тако навести на рад, него кад му обрече арака. Мајмун пије вина, каве, ракије; он и пуши. Псето пије са својим госом пива, са госиницом каве. Коњ пије ракије, вина, шампањца најрадије; коме није познато како Марко Краљевић са својим Шарцем братски дели тулумину вина. Најмудрије су тице гавран и папагај, и један и други су у свако доба готови да пију не само слатке него и горке ракије.

Видили смо да вино и у опште алкохолично пиће влада над нами смртнима, да је раширено на све стране и да све већма отима маха. Видили смо и то да народи, што су развијенији, тим су већма одани пићу, па нам се и нехотице намеће питања: Да ли је ђор отац културе? Или је култура мати ђора? Или су обоје брат и сестра? Али да добијемо важан одговор, морамо најпре да видимо шта је управо тај ђор (der Rausch). Каква му је нарав? Како долази? Како одлази?

Л. Сигфрид, писац споменуте књиге, узима ради лакше израде један нормалан ђор, и то такав, до каквог долази Немац у пријатном друштву. Тога ради мође цело друштво у неку собу, а на врати те собе има јаму, кроз коју фотограф сваких пет минута друштво скинути може, у једно је пак ту намештен и један Едисонов фонограф, који хвата разговор и на станијон га фиксира. То би биле слике са текстом, пуне чисте и верне истине,

Наравно, да се ти разни говори и ти разни положаји не могу тако ваљано извршити, као што се замислати могу, с тога је Сигфрид све те силне слике и речи свео на шест цитата из песама немачких песника, који ђор карактеришу у свим фазама, од прве чаше, кад се сваки чисто пренемаже па до самога мамурлука. Ту се види како ђор расте, како се гласније говори, како су кретања живља, како се нагони буде, како се пева, смеје, шали — једном речи, како се човек мења. Ту излази на видик, што у души иначе дрема, можда баш у са свим противном правцу. Љубав се претвори у мржњу, мржња у љубав, страх у смелост, жеља у гнушање па опет у жељу. Из тог се дакле може и протумачити, за што се ђор у сваком човеку и у сваком народу друкче изражава. Француз би се свађао, Талијанац клао, Енглез се тукао, Немац постаје доброћудан а Словен нежан. Од десет њих, који пију једно исто вино, сваки је друкчи у пићу; један и исти, у десет пута, свагда

ђународним мерама стане на пут оној струји, што под именом социјализма, комунизма, нихилизма и др. обара основе данашњег друштва и на то иде, да на силу поруши све, што је човек за толико векова својим умом и трудом подигао. У име цивилизације и општег благостања држава ишту руски листови пре свега, да се укине право азила, прибежишта и заштите, у Швајцарској, Инглеској и Француској, те апелишу на солидарност интереса међу државама. Велик део немачке пресе добро се одзива на руске гласове. Контраверса, што је руски листови ето сад покренуше, није, као што видимо, нова. О њој се говорило још у време прве инглеске револуције; њом се Јевропа крајем прошлог века занимала, када радикални преображаји у Француској зададоше страха свим великим кабинетима, те изазваше коалицијоне, савезничке ратове; она је почетком овога века у земљама немачког савеза успешно употребљена зарад заједничке репресије, а последица беху чувени карлбадски закључци од 1819. године. Дакле руски листови не ишту ништа ново. Онај ужас, што га је петроградска неподоба од 1. марта пробудила у срцу сваког образованог човека, учиниће, те ће свет руским гласовима и захтевима ухо своје приклонити. Има их, који мисле, да нагли одлазак немачког престолонаследника у руску престоницу стоји у свези са руским умишљајима, јер цар Александар желео је, да с њим поверљиво конферише, док још не стигне тамо и велски принац, инглески престолонаследник. Из Петрограда навешћено је, да ће ове недеље под царевим председништвом бити већа руских заступника са страних дворова, па ту ће јамачно бити речи и о међународним мерама против интернацијонале. Ако у опште таких буде, прве ће се учинити јамачно против Швајцарске. Ова је као што се зна, не само склониште руских нихилиста, него и гнездо, из ког излећу многе птице злослутнице, те у Русију одлећу. Тако она баш за то, што је слободна, може доћи до неприлика, и то због људи, који злоупотребљују њену слободу. Да би се разумео положај Швајцарске у том погледу, ваља нам нешто напоменути. Међу њом и Русијом има уговор од 1. новембра 1873. год. о издавању криваца, но од издавања искључују се политички преступници и злочинци. Може ли се сукрвица због убијања владалаца у ову последњу категорију уврстити или не може, то је спорно питање, које је већ изазвало по неко дипломатско разлагање и дописивање. Како било, да било, тек питање о војни сила на интернацијоналу хоће да дође на дневни ред. Кад већ једном буде формално истакнуто, оно ће тако исто народе, као год и државнике занимати, те јамчено не ће за дуго сићи с јевропског дневног реда.

Цариградски преговори ради **грчког питања** закључени су истина, али оно се није ни из далека примакло решењу свом, шта више, не само да то није, него оно данас стоји горе, но и кад до сад што је. Не зна се у право, ни шта нуди Порта, јер она је толико понуда јевропским заступницима саопштила, да им не можеш знати крсна имена. То је пак извесно, да њени предлози нису ни из далека велесиле задовољили, а Грке — они истина вису ни питани, шта мисле о турским предлозима, али они опет за то дају макар и посредно одговора на то, дају својим оружањем. Па шта ће сад бити? По потоњим вестима цариградским, јевропски ће заступници сад израдити граничну пругу грчко-турску, гледаће, да Грке за њу задобију, па онда свом силом свог авторитета и фактом грчке приволе порадити, да је и Порта усвоји. То би све лепо и красно било, кад намера и реч не би биле тако раздалеко од дела. И кад би се могло претпоставити, да ће и Грци и Турци усвојити јевропски предлог, опет за сад од отог нема ништа, јер први услов том аранжмачу фали, а то је слога међу јевропским заступницима. Они сами нису сложни, шта и колико да ишту од Порте, јер у својим захтевима свакако морају имати на уму, шта и колико она нуди. Једни, на име инглески заступник Гошен, хтео би, да Грцима што више прискрби, те у тражбинама за Грке иде много даље, него немачки заступник Хаџфелд и други, који би у свом туркољубљу хтели од Грка што више да очупају, да Турци што мање даду. Међу тим, док се они тако кошкају, ко ће више својим штићеницима прибавити, Порта је по цариградским вестима од 12. о. м. изашла на среду с најновијим предлогом својим, који се на ово своди. Од Епира не да она ни парчета земље али у Тесалији даје више, но што је учинила у својој понуди од 21. септембра пр. год., но и то без Мецова и Превезе, које не ће да пусти из руку. По „Пол. Кор.“ гранична пруга ишла би по том најновијем турском предлогу до кланца Караликдервента на солунском заливу, отуд висом Олимпа право на Мецово, пресецала кланац Зигос, те преко брда Перистера спуштала се у артанску долину; одатле је граница река Арта све до утока њеног у артански залив. По томе би дакле Кандија била искључена из предлога. С тим се пак укрштава друга цариградска вест од истог датума, на име од 12. о. м., која вели, да Порта Крит „за цело“ нуди. Као што се види, то су све тако противуречности, да човек не зна, каке да се нађе.

Из листова

Од како је у Петрограду последњим атентатом укинут живот руског цара Александра II. од то доба појављују се у јевропској журналистици то овде то онде поједини гласови, који позивају поједине државе, да све скупа устану против зла, које опстанку свију једнаком опасношћу грози, и да употребе сав свој уплив, како би поједине земље престале бити сигурним склоништем и уточиштем „убица крунисаних глава.“ Разуме се да су ова потраживања наперена у првом реду против Швајцарске а у даљем и на против Француске. Неки руски и немачки листови напали су у задње време веома жестоко на Швајцарску, због тога, што ова свима политичким преступницима даје уточишта на својој земљи. Поњатно је да сва журналистика највећом пажњом прати развитак ове ствари и да особито мотри на енунцијације швајцарске пресе у овом питању. Не да се порећи да је положај ове задње веома критичав; но мора се и то признати, да она не губи из види међународне обвезе, које јој се баш у оваковим случајевима, као што је петроградски, саме собом налажу. Разуме се, да Швајцарска при овоме нити напушта нити мисли да напусти буди коју од оних слободних установа, које данас постаје у њезиној земље, Вести из Берна јављају, да швајцарска влада до данас још није добила никаквих рекламација, којима би се тражило од ње, да ограничи такозвану „слободу уточишта“. Швајцарска тешко да ће моћи одговорити оваким потраживањима, јер би то могло имати прејудицирајућих посљедица по ред у земљи. Ова ће у сваком случају искати доказне документе. Јавно мњење у Швајцарској противно је, да се због спољашњих одношаја ограничи буди која слободна установа земаљска — најмање пак право слободног скупљања и саборисања. У осталом сва швајцарска преса изјавила је своје огорчење против поступка Х. Рошфора, који је петроградски атентат у корист свога листа исцрпити хтео, те у том погледу обнародовао из Швајцарске разне измишљотине, и то све под видом сигурних и зајамчених вести из самих нихилистичких кругова. Спекулација Рошфорова била је брзо провиђена и — осуђена. **„Газета Лозанска“** изјављује у овој ствари, да Х. Рошфору неће испасти за руком да одвоји Швајцарску од Француске. Швајцарска „прикупља“ исто тако мало туђе изгнанике, као год и Француска или друга која јевропска држава. Она истина по околностима даје сигурно склониште овима, но она не чини ништа, чиме би их себи привукла. Осим тога сматрала је савезничка влада за своју дужност и за своје право да у сваком посебном случају испита, да ли је проскрибиран бегунац достојан да буде њен гост. Швајцарска је исто тако као и Француска често одбијала бегунце, јер чин, да је неко убио којега цара или краља, тај чин јоште не даје право дотичном убици, да стапује у Швајцарској. Убиство владаоца сматра се у Швајцарској исто тако за злочинство као и на другом месту. Да ли се убиство сматра као политични злочин, о томе швајцарски листови ништа не говоре; по практици савезничке владе пак изгледа, да у Швајцарској убијство владаоца не броје међу политична злочинства.

У истој ствари донеле су **„Северонемачке опште новине“**, лист који стоји у свези са кн. Бизмарком, чланак, којим су тражиле да се јевропске силе заједнички опру навали нихилиста и овима сродних елемената. Претресајући ову ствар заишао је поменути лист и на Пољаке, те овима пребацио да они нису сасма невини на петроградском атентату, да су они прави „виновници“ и „жаркала“ најновијег револуционарног покрета у Јевропи и да међу њима треба тражити и треба гледати заверенике, који никад не мирују. **„Ђеник Познански“** означује ова расматрања горњег листа као намерну лаж, коју а неки „либерални“ листови бечки не мање намерно са неким особитим задовољством беележе, а којом се иде за тим, да се отежа а можда и онемогући споразум и поравнање међу Руси и Пољаци. —

Као што **„Политика“** јавља довршени су преговори у ствари војничког питања босанско-херцеговачког и дотична комисија већ је утаначила своје предлоге. Као што читав државноправни положај поседнутих земаља, које и данас стоје номинално под суверенством султана, носи на себи обележје провизорија, тако исто и овај закон, којим се у главном одређује, да ће контиђенат босанско-херцеговачке војске износити 20,000 и да ће новачење отпочети још ове године. Интересантна је одредба трећег чланка ове уредбе, којом се опредељује, да ће при новачењу само српско-православни живаљ бити обвезан да долази пред комисију за војачење, дочим исти чланак о мухамеданцима говори тек само као о „правим својевољцима.“ Чланак четврти одређује, да ће се заклетва полагати аустријском цару, без икаквог обзира на „теоретично суверенство“ султана. Петим чланком одређује се, да овај војнички контиђенат неће чинити засебно тело, већ да ће се разредити по пуковнијама, које се сада налазе у Босни на Херцеговини. —

Судећи по свима дојакошњим вестима може се рећи, да је **грчко питање** пошло оним путем, којим је ишло и питање црногорско-турско. Порта и њезини саветници употребљавају и оде иста она сретства, која су употребили и приликом расправе о новој граници црногорско-турској, не би ли им само како год пошло за руком, да што већма отежају посао јевропским заступницима у Цариграду, који на супрот искуству тек малочас минулог доба држе, да се од Турске нешто дипломатским потама изнудити може. Турској је у толико лакше да практикује у овом правцу, у колико налази више но доваљана наслона за ово у неслози која влада међу заступницима јевропских велесила. Неслога ова даје портиним заступницима могућност, да час са једним час опет са другим предлогом на среду излази, од којих пак ни један није тако удесен, да може задовољити и само близу потраживања Грчке. У том стању латише се јевропске дипломате најзад тог посла, да сами собом израде нову граничну пругу, те да ову једној и другој странци на усвојење поднесу. Колико год ова ствар изгледа удесна — у теорији, у толико је теже исту извести — у пракси, јер док турској влади наклоњене дипломате предлажу границу која се прилично подудара са оном, што је предлаже Турска, дотле опет други износе предлог за нову границу, који се знатно приближује ономе, што је берлински конгрес Грчкој досудио и од чега ова и данас неће да попусти — без довољне отштете на другој страни, коју отштету опет Турска не може, јер неће, да изда. Ово међусобно заваркивање траје и трајаће све дотле, докле год или јевропске дипломате сложном снагом не приморају Турску на уступ, или док Грчкој не додија и онако већ одвећ несносна ситуација, те ова не буде приморана, да пређе границу и да сама собом у дело приведе опе тачке берлинског конгреса, у којима је означена јевропским велесилама досуђена јој награда за то, што је за време задњег рата за ослобођење — седила. Услед данашњег положаја у Јевропи, који ни једној држави ратовање угодним и жељним не чини, надати је се, да ће дипломати ипак Турску приморати да уступи, те да тако отклони могућност грчко-турског рата, који би ласно могао захватити и преко граница грчке и турске државе. Међутим су Грци приправни за сваки случај, а судећи по најновијим вестима отуд, које јављају о новом оружању, изгледа, да је у њих мала нада да ће се спор са Турском мирним начином решити. —

Изборно кретање у Угарској почиње захваћати све шире и шире кругове. Разне мађарске странке развиле су већ у велико свој рад а и остале народности не седе скрштених рука. У прошлом броју саопштили смо, да је међу Романи већ отпочела агитација у овој ствари. Овима се прикључили већ и Словаци у горњој Мађарској. Словачке **„Народне Новине“** доносе у ствари предстојећих избора чланак, којим опомињу своје сународнике да никоме не дају у напред своју реч, и да изрично ишту од свог кандидата, да обрече, да ће као посланик за читаво време радити на томе, да се досадањи порези никако не повисују, да се донесу закони против лихварства и за уређење регала, и да ће најзад настојавати, да се наредбе закона о народностима у живот приведу. Уједно да обвежу своје кандидате, да сваком приликом подигну своје гласове, било сами, или у свези са другим заступницима, кад год би сазнали за поједине случајеве, у којима би влада или њезини органи преступили одређења закона о народностима.

Претрес уговора о жељезници
у народној скупштини.
Други дан.

(Свршетак.)

Милија Миловановић не налази за оправдано што се с овом ствари тако журба, и управо жели се да се прекрши преко колена. Министар наводи у похвалу предузимача његову солидност кад неће да улаже свој капитал у земљи, из које хоће да сиса крв? Па и нека би било солидно, шта ће нам без везе са Солуном? Министар с једне стране оспорава да се комисија четворна у Бечу разишла, а с друге стране уверава да Бонту хоће да откупи солунску пругу. Баш то иде нама у прилог да нескоримо с решењем док се ствар коначно не сврши. Између осталог, министар напомену ровитост политичног стања у Европи. Ми то знамо добро, па зар баш у очи грчко-турског рата да предамо наше материјалне изворе, једини наш живот, у руке једног човека странца? Лањска скупштина решила је да се гради жељезница, и ако се прама међународним уговорима, није морало. Па зар ако смо и примили ту злогласну конвенцију, да сад морамо примити још злогласнију погодбу са Бонтуом. Нико нас не може принудити да предузмемо грађење на нашу штету, и ко би то учинио, сматрао би се у очима образоване Европе као разбојник. Ми сматрамо за дужност да у овом одсудном тренутку апелујемо на масу народну, а не на великаше. Великаши су једном упропастили нашу државу, па је они не ослободише, већ народ — сељаци. (Тако је.)

Са тресућим се гласом и сузним очима настави овај омиљени говорник наше скупштине: како с болним срцем помиње да нам ваља бранити част народну. Ако баш мора да се гради жељезница, нека она буде патријотско дело. Сам говорник пристаје да гради пет метра, а тако ће и други чинити. Држави би остало само да купи потребне гвожђарије. Дамо ли грађење странцу, под овим условима, баци ћемо земљу у невољу, — а незаборавите, да је невоља терала српски народ у хајдуке; Ко нас економно подчини, утреће нам политичну и народну слободу. Министар просвете плаши нас, да ћемо се са одлагањем изложити опасности, да нас обиђе светска струја. Нема места тој зебњи; јер кад би било збиља тако, неби се Аустрија журила толико да продре с овим уговором, неби она грабила да што пре почне и сама грађење од Земуна. Пита: да ли ваља народна скупштина да се осврће на расположење народно? Мора. Влада треба да зна како је расположено наше јавно мишлење. Напротив она се с овим тако жури, да баца чудновату сумњу, јер нам се чисто необјашњава, нашто толика журба. Према закону требао је да се огласи конкурс и да се наведе шта се даје у гаранцију, и то неби требало све, јер кад један притисне све наше изворе, шта нама остаје? Пастао би неред, који би зацело дошао да расправи неко са стране. Ми дајемо толики грдни интерес на суво, и сад то морамо одма, у трку, решавати. Овим уговором избегнуте су све скупље грађевине, мост преко Саве, огранци кроз непроходне планине од Ниша до Пирота и Врање. Ови огранци кошта ће више но цела пруга од Београда до Ниша, и кад ову плаћамо тако скупо, колико ли ће нас коштати она два крака? И кад неби било других разлога до ових, па би било довољно основа да се предложена погодба сасвим одбаци. Односно изборног суда оваквог како је предложен, мора се одсудно оградити, јер нам неујамчава праведно суђење. И у приватном животу догађају се суђења са праведним захтевима и основаним разлозима, па све није помагало, ако су се судије каприцирали у напред да која страна изгуби. Па и ми овде ма колико говорили, све ће бити узалуд, ако је већина предубеђена да је ствар добра, рећи ће да је добра. (Са свију страна: Тако је. Врло добро.)

Известилац већине, Петковић напомиње да се предузимач није могао с тога обвезати да гради мост на Сави, што се прама лањској конвенцији Аустрија обвезала да тај мост сагради, а ми ће мо само платити половину трошкова. Што се тиче огранка од Ниша до Врање, он је узет у конвенцију; а за Ниш и Пирот предузимач се обвезао да сагради у своје време.

Милија пита, да ли се у ових 70 милијона рачуна и огранак до Пирота.

Извест. већ. Петковић признаде да се не рачуна.

Милија, па то је баш у прилог мог говора.

Извест. мањ. Пашић оспорава да се из лањске конвенције може изводити да баш ми морамо да плаћамо мост на Сави. Тај трошак могао је да узме Бонту на себе — да је хтео; али он радећи с рачуном није хтео да се обвеже на нешто, што се незна унапред колико ће да кошта.

Димитрије Димитријевић негдашњи верни присталица либералне партије, узе реч да се баци блатом на оне, које је негда у звезде ковао. Поче историјски, да од постања наше државе није било тежег питања од овог. И споља и из нутра употребљавају се све могуће агитације да се докаже хрђавост ове погодбе, као да ће она уклонити Србију са лица земље. Србија памти и памти ће да је ово дело посљедица пређашње владе (гласови: „нико је не брани,“ „на ствар“) он је потресао веру, да мора бити истина све што влада каже. Кад је Аустрија почела да диже ђумручину на наше свиње он је то непрестано порицала, док јој се неподнесу докази. Кад су се људи довијали и телеграфским путем набављали „фрахтове,“ аустријског ђумрука, и кад смо ми то показали бившој влади, она је и преко тога ударала у инчар да није истина, и ако је било очевидно да је аустрија прекорачила берлински уговор. Ристић је обећавао да без везе са Солуном неће закључивати са Аустријом жељезнички и трговачки уговор па није одржао реч, и сад не-

---

другим пићем напојен, сваки ће пут друкчи изгледати. То су варијације ђора, које се још у јаком и изненадном окрету изражавају. То је са свим природно, јер реакције мора бити. Негативна страна радости била би жалост, кретања мир, бдења спавање, а све то тим се већма изражава и тим јаче наступа, што је ђор био силнији и раскалашнији. Тако је и са мамурлуком. Који „чокотољубиви собрат“, који „презритељ свих ђермова и потока“ као што вели мој најстарији брат од тетке, не познаје мамурлук, који за Бахом долази као брига за богатством, сенка за светлошћу! Глава, коса, трбух боли, занос и мука отима маха, та ко ће набројати све фурије, које смртне муче и то с тога, што се усудио да се неко време с боговима дружи. Али мамурлук има и своју занимљиву страну; сваком је познато, да су досетке и идеје у мамурлуку најбоље. То је знак, да се мозак најпре отресао ђора — та он је и био први ангажован. Последња се уплете у ђор покожица наша; сваки је ваљда приметио, како после ђора нарасту нокти и стрњика на бради, како нам се кожа љушти, како међ прстима осећамо као неки прах — све знаци, да су нам и душа и тело учествовали у ђору.

То би био нормалан ђор, како га Сигфрид слика. Он још много наваља, али ја држим, да многи брат Србин зна и из искуства, шта хоће то да каже, кад се — насвира.

Можда ћу се у идућим „ћеретањима“ још једаред вратити на тај интересантни предмет који има таку важну улогу у животу људском.

М. С—ћ.

гови пријатељи бацају дрвље и камење на садању владу што је закључила ову погодбу, која је само посљедица ланске конвенције. Сад не стоји до наше воље да се разрешимо од те дужности, јер би нам иначе Аустрија направила рачун који ми неби могли да исплатимо; а ми као мала држава смемо ли се одрећи тих обвеза? Ако нехтедпемо испунити, она ће нам их изнудити силом оружја. (Вика са свију страна: „нема права“.) Никоме не одриче патриотизам, зато баш ваљамо пазити да Србији не шкодимо више но што јој можемо помоћи. Ми морамо зидати жељезницу у одређеном року па ма немали везе. (О, да красног патриотизма! Дописник.) Ми нисмо стручни у овом питању, па зато пре ће да верује влади, но људима који по сокацима ватају посланике, те им обећавају златна брда и долине да.... (Даље се нечу ништа вика: „то је увреда,“ „нек узме реч натраг;“ многи посланици пођипаше с клупа. Ужасна граја.)

Туцаковић тражи реч, али се нечује од вике „то је подлост,“ „нека именује.“

Председник звонећи непрестано виче: „имајте стрпљења.“

Са свију страна хори се: „нема стрпљења,“ „ово је јавна увреда,“ „чујмо председника.“

У тој забуни узвикује Туцаковић: кад се овако што догађа, то као народни посланик сматра за понижење да остане и даље за то оде с места из скупштине.

Месаровић. Нећете ви, он мора на поље из скупштине, не трпимо га у нашој средини!

Председник звони непрестано, секретари се ужурбали, поп Смиљанић тражи да се закључи седница, па сутра да се реши.

Диже се урнебес, „нећемо“, „одма да се реши“ „да се искључи“.

Председник једва могаде да објасни, како према закону о пословном реду, састанак се може прекинути или закључити само на предлог министара или њихових повереника. (Жагор). Но ако у говору чијем буде увреде, председникова је дужност да га опомене да узме реч натраг, па ако нехтеде да му забрани даљи говор. Он, г. Димитријевић, је казао да верује влади а не онима, који трче по сокацима. (Жагор).

Месаровић констатује, да је то лага на част посланичку. Ником неда да тако вређа.

Председник од његове стране одбија да има међу нама посланика, на коме би сокачко мнење утицало кад му ваља да изрече суд о земљи, и ако би се то догодило, изразио би се са сажаљењем. Ако је пак говорник смерао с тим на посланике, нек узме реч натраг.

Вељко Јаковљевић вели да овде није меродавно како то узима говорник, но како схваћа скупштина његов говор.

Председник напомиње, да је до сад пало много тежих речи, па се није тако страсно узимало. Он признаје свечано да се то није односило на иког од посланика.

Л. Дидић вели, да то може применити на себе, јер није долазио у седницу скоро 3—4 недеље.

Председник напомиње, да у интересу озбиљности саме ствари, ваља говорити о предмету, а не о личностима.

Д. Димитријевић једва исказа да према свом разуму гласа за погодбу. Чуди се да се њему замерају речи, које нису горе од јучерањих кад је г. Таушановић спомињао бајонете. (Вика: „на ствар“).

Председник тражи да не треба сметати у слободном исказивању мисли. (Жагор, Глишић устане машући рукама и нешто говори, али се у жагору нечује).

Д. Димитријевић опет закачиње за бајонете, за које вели да нису понижавајући за њега као српског војника...

Опет наступи вика и жагор. „На ствар“, „нек му се одузме реч“.

Председник да би једном утишао узрујаност, закрати говорнику даљи говор, и Димитријевић, да би то у неколико паралисао, изјави, да ко бајаги сам одустаје од речи.

Министар Ч. Мијатовић рад је да се у неколико речи дотакне неколико важнијих споменутих питања. Нико не збори из зле намере — то зна врло добро. Влади се пребацује што није расписала конкурс, да је с тим прекршила закон, да нисмо добили добрих понуда, и са свега тога да ваљамо одложити решење. Тај закон за који се вели да смо прекршили, издан је за мање важне грађевине но што је жељезница, на коју се онда није ни мислило.

С таквим доказом може се натезивати, али не доказивати. Па баш и нека би било тако, они који нам то пребацују, заборављају да ово није прекршено, но је донето пред вас, па до вас стоји да кажете коначну реч. Ми смо чинили све што је ваљало да се са конкурачи постигне. Ми смо позивали људе те тако имамо више понуда, а са конкурсом добила је пређашња влада само једну. Вели се, да би смо добили бољих понуда са обнародовањем гаранција. Сваки који зна, како иде на новчаним трговима, куд се зна о нашем кредиту, тај ће видити неоснованост наших разлога. Јер ова ствар није од јуче, она се потрже већ ево две године дана, а зна се и то да Србија у опште мора да да извесне гаранције. Нико нам се није јавио, који неби тражио и гаранције. Сваки озбиљни финансијер знао је да се морају давати специјалне гаранције, — па што се непријавише? Један посланик пита; одкуд ћемо добивати новаца на дограђивање, за мост и за станицу. За ове ствари имамо резервни фонд преко 6 милијона динара. За саму линију Ниш-Пирот, нека фонд да неку суму, јер за 8 година има ћемо преко 8 милиона, а недостајуће наћи ћемо зајам без велике муке. Узмимо да резервни фонд правимо сами за три године. Кад наш народ за неколико година редовно плаћа интерес, онда ће се поправити и наш кредит у Европи. И онда ћемо наћи много већег зајма и под бољим условима. Моментална је незгода што патимо од последица политике која је утукла наш кредит и њега ваља нам подићи.

Пита се чим ће то друштво да нама плаћа. Ако се односи на плаћање у земљи, онда може бити само у законитој монети; ако се односи у каквом ће повцу да учини зајам, пошто ће се узети у Француској, онда у монети која је тамо закона, и то у злату, сребру или у француским банкама, које имају бољи курс и од самог злата.

Један од посланика рече да плаћамо седам од сто, не, ми плаћамо само 5. А што се тиче обвезе за огранак Ниш-Пирот, та постоји. Није истина да су с овом гаранцијом притиснути сви приходи. Ми ћемо прво плаћати приходом од жељезнице, па тек онда од ђумрука, и кад то неби доспело, онда и једним делом суме од грађанског данка.

Напослетку вели се да нема међународне обвезе кад да се почне, а кад да се сврши. Сви знате да је касно казато у лањској конвенцији од 3 јуна да ваља почети грађење за 6 месеци и да се саобраћају преда у року од 3 године. То је бар јасно. Споменусте, да баш то што се састала комисија á quatre ваља одложити с решењем, док се невиди хоћемо ли добити везе. То не стоји. Та се комисија састала да врши један уговор и с тим ми нисмо одрешени да невршимо други уговор. Ма како се свршила та комисија, ми немамо права да се одречемо наших обвеза. У томе је суштина ствари, да не дамо нашим непријатељима доказа како ми не ћемо да поштујемо и да испуњујемо уговоре које смо ми сами везали. А шта чемо, ако се они после изговоре на нас исто тако као ми на њи, кад рекну: нашто преговарати, кад Србија не мисли озбиљно да гради жељезницу!? Нашто им онда и веза?! То ваља имати на уму при решавању. (Са много страна: „Тако је“, — „није тако“.)

Председник рече да нико нема права изјављати јели тако или није, — то ће се гласањем показати.

После ове парламентарне лекције закаже се седница за после подне у 3 часа.

Др. Ђорђе Максимовић.

„Школски лист“ у Сомбору доносц у 5. броју од 15. марта следећи некролог о преминулом дру Ђорђу Максимовићу:

Редак је српски учитељ, који се учио у Сомбору, а да се благодарно не сећа имена, које јо горе истављено Дра Ђорђа Максимовића није више међу живима, његово племенито срце престало је да куца и вртап један Србин мање је на свету.

Ђорђе Максимовић родио се 5. априла 1838. г. у Сомбору. Отац му је био чувени физик бачке жупаније др. Васа Максимовић, а мати Лујза рођ. Коњовића, Српкиња ретке свести и изображења, коју је покојник исто као и оца († 1868,) са највећим пијететом љубио и која сада оплакује рану смрт вреднога сина. У родитељском дому имао је Ђорђе као и остала браћа, од којих је он био најстарији, најбоље узоре за живот и у том топлом кругу развијало се његово детинство, расла му снага и образовао му се карактер. Разборити отац пазио је међу осталим особито на то, да му се деца навикну умерености, да се клоне гордости као најгрђега порока и усадио је заједно с мајком у Ђорђеве груди прву клицу узвишене „љубави ближњему“, на којој се после грејаше тисуће бедних и невољних. Окрепљен тако ваљаним домаћим васпитањем оде Ђорђе по свршетку основних школа заједно са својим братом Ником, сада врсним заступником на српском и угарском сабору, у Врбас у гимназију. Ту у Врбасу био му је учитељ вредни славенски патриота Михаило Годра, ког се Ђорђе до краја свога живота сећао са највећом благодарношћу. Из Врбаса одоше браћа у Карловце, отуђу Будим и најпосле у Осек, где су г. 1859. положили испит зрелости. Још исте године оду на свеучилиште у Пешту, где се Ђорђе посветио изучавању медецине. Није било вреднијега медицинара од њега, он није пропустио ни једно предавање, а белешке из физиологије, коју је слушао у гласовитог физиолога Чермака, налазе се још и данас у његовој библиотеци; писане су лепом читком ђачком руком и пуне су слика, што их је Ђорђе цртао иза свога уваженога професора. У доба његовог борављења у Пешти поче живљи народни покрет и Ђорђе није почасио ни часа, да се придружи оном врсном колу младих српских ђака, с којима је основао „Преодницу“, то прво и до сада најозбиљније ђачко литерарно друштво новијега доба. Значајно је, да је прво предавање, што га је Ђорђе држао у „Преодници“, било: „О срцу.“ Донео је собом једно срце из анатомске дворане и демонстровао је на њему пред својим љубопитним друговима. Тада сиромах ни помишљао није, да ће му након деветнајст година срце главе доћи. Са најбољим успехом сврши своје науке и буде г. 1864. произведен за доктора медицине. Како су сами професори уважавали његово стручно знање, види се најбоље отуд, што је по жељи професорске колегије медицинског факултета требао да остане као доценат на пештанском свеучилишту. Али пошто би још у оно доба морао ради тога да промене вероисповест, то се Ђорђе одрекао намењеног му позива, за који је по изванредном предавалачком дару био као мало ко подобан. Као доктор медицине оде још на годину дана у Беч, где је ревносно полазио тамошње болнице и слушао предавања из хирургије. Ту у Бечу склопио је тесно пријатељство са честитим Приморцем дром И. Дежманом, који је после у Хрватској ударио темељ медицинској књижевности. Сродније две природе тешко су се могле наћи и један су на другог најблаготворније утицали заједничком им жеђи за науком и необузданом жељом за радом. И пошто се растадоше из Беча, где су исти дан промовани за докторе хирургије, остадоше у писменом саобраћају све до ране Дежманове смрти, који се на десетак година пре свога друга преселио у вечност. Дежмана је ожалила сва Хрватска, али од Срба нико више него др. Ђорђе Максимовић, који му је вредност најбоље познавао.

Из Беча се вратио Ђорђе својој кући у Сомбор, где се уз свог оца одао практичком лечништву. По што је на брзо за тим физикатско звање у сомборској вароши остало упражњено, то буде он на исто супституисан, а г. 1867. изабере га и народ једногласно за великог физика. У тој дужности остао је све до краја г. 1879., у којој је себи стекао кроз толике године небројене заслуге за општину. Поглавито његовим заузимањем подигнута је у Сомбору велика варошка болница, које се благодат данас свестрано осећа. Али најлепши спомен подигао је себи у народу о великој колери г. 1873. Тада је он дању ноћу ходио по вароши и салашима излажући себе без страха и бојазни највећој опасности, делећи лекове и понуде бедним болницима, од којих је многима својим безграничним пожртвовањем спасао живот. Народ га је свуда дочекивао као каквог месију и благосиљао је стопе тога племенитог човекољубца.

У својој струци био је др. Ђорђе Максимовић један од првих вештака. Према свима болесницима без разлике био је љубазан и већ самим својим понашањем блажио је болове. У сваком је знао одржати наду до послетка, и саме умируће крепила је његова близина. Дијагноза му беше сигурна, лечење одлучно. Обавио је и више ампутација, а успешно је извео и једну врло тешку операцију камена. Развитак медицине пратио је без престанка и жртвовао је силне новце на књиге, часописе и инштрументе. Мало је приватних људи, који су прикупили тако драгоцену библиотеку, као што је његова. Ни један покрет у медицинском свету није се измакао његовој пажњи. Више стручних чланака написао је у „Wiener medicinische Wochenschrift“, од којих су неки прошли кроз целу медицинску журналистику. У „Младој Србадији“, што ју је издавала уједињена омладина, написао је лепу расправу „О алкохоличном пићу“, која је после изашла и у засебној књизи. И чланак у 6. броју „Школскога листа“ од прошле године под насловом: „Кад треба дете да пође у школу?“ потекао је из његовог врсног пера. (Свршиће се.)

НОВИЈЕ.

— Као што „Буд Кор“. дознаје, 13. о. м. довршена су већања о тарифским поштама из трговачког уговора, што га са Србијом Аустро-угарска монархија ваља да закључи. Сад ће почети преговори о консулском уговору.

— По вестима, што су из петроградских дипломатских кругова у Париз стигле, јављају, да Лорис-Меликов потпомаже мисао о премештају царске столице из Петрограда у Москву.

— „П. Лојд“ јављају из Петрограда, да је 13. о м. свим уредницима новина забрањено, да не смеју јављати за нова затварања, јер тим би се нарушавао ток парнице цареубилаца.

— „Репибл. Фран“. од 13. о. м. пише у оштром чланку, да ће у земљи настати агитација, ако комора не усвоји предлог о изборима по листи.

— 14. о. м. приредила је у Паризу синдикатска унија банкет Гамбети у почаст. Гамбета је ту држао беседу и највише говорио о задатцима синдикатских комора. Даде израза свом мирољубивом расположењу, па рече, да трговини ваља створити трајашне сигурности и саставити међународни трговачки кодекс. Грмљаше на Орлеанце и стару владавину и помену изборе по листи. Протестоваше против гласова, што смерају, да ослабе уставни авторитет Гревију, коме он дуга века жели. Рече: Будући избори учиниће крај садашњем лабавом стању, против кога се ми боримо, и јавном слободом демократији круну метути на главу. Он се нада, да ће комора, по што је била комора ослобођења, постати комора реформама, па да ће моћи радити на заједничком послу републике и отаџбине.

— У Португалској је ново министарство, овако је састављено: Сампајо председник и министар унутрашњих, Барос правосуђа, Лопо Ваз финансија, пуковник Кастро војени, Даутас спољашњих, Вилхена марине, Хинце Риверјо јавних грађевина.

БЕРГМАНОВ

САПУН ПРОТИВ ПЕГА

одстрањује потпуно сваковрсне пеге. Комад 45 новч. у апотеци М. Максимовића у Н Саду.

КЊИЖЕВНА ВЕСТ.

Сад баш из штампе изађе:

ЈЕДАН ОД НАЈВАНИМЉИВИЈИХ ЕНГЛЕСКИХ РОМАНА

(у преводу српском)

КРВАВИ КРСТ

и у подписаној књижари добити се може. Величина је књиге 16 табака на обичној осмини, а **цена 75 новчића.**

Вредност романа овог са необичне му дражи и занимљивости препоручује се најбоље тим, што ево изађе сад по трећи пут у српском преводу, јер се са свих страна тражи и наручује.

Преведено је досада готово на све европске језике и прештампавано по десет и двадесет пута.

Нови Сад, месеца марта 1881.

Српски књижари и књигоиздавци

Браћа М. Поповићи.

Ред пловидбе

I. кр. повл. дунавског паробродског друштва почевши од I. (13.) марта 1881 до даље наредбе.

од **Новог Сада** у **ЗЕМУН, ОРШАВУ** и **ГАЛАЦ**: понедељником, четвртком и суботом после 4 сата по подне.

од **Новог Сада** у **БРОД** четвртком после 4 сата по подне.

од **Новог Сада** у **БУДИМ-ПЕШТУ**: понедељником средом и суботом у ½ 11 сати пре по подне.

Курс бечке берзе 17. (29.) марта

5% металица	75.50
5% народног заима	76.25
Аустријска златна рента	93.25
Угарска златна рента	113.60
Државни зајам од 1860.	130.—
Акције банчине	805.—
Кредитне акције	291.20
Лондон	117.25
Угарске разтерстнице	97.—
Темишварске разтерстнице	95.50
Сребро	—.—
Ц. кр. дукати	5.50
Наполеондори	9.27

ОГЛАСИ.

Мешовита трговина

С. С. НИКОЛАЈЕВИЋА

у Голубинци

потребује једног помоћника. 2—2

ПОМОДНА ГАЛАНТЕРИЈСКА, НИРНБЕРШКА И БЕЛОГ ЕСПАПА ТРГОВИНА

К. А. СУБОТИЋА

у Митровици

потребује једног млађег помоћника. 1—3

Дућан на издавање.

У кући срп. прав. општине у Нов. Саду на главној пијаци под бр. 40. има **један врло пространи дућан** за издавање од 1. маја о. г. путем лицитације, која ће се у недељу 22. марта (3. априла) у 3 сата после подне у канцеларији за парохијал држати.

Ближи лицитацијони услови могу се код долепотписаног дознати.

Лука Јоцић

главни тутор.

РИБАРИМА

и риболовним закупницима.

Част ми је овим моје стовариште од **мреже** препоручити, и то од 2 и 3 прста простране и 50 ока дубоке, а по наручбинама, и од 4, 5, и од 6 прстију простране зготовљавам, и по могућој најумеренијој цени рачунам.

Наручбине молим атресирати:

М. Крагујевић,

5—6 у Сенти, у Бачкој.

СТОВАРИШТЕ

КОНФЕКЦИЈЕ ЗА ГОСПОЂЕ

ОД

Х. ЛАЈТНЕРА ИЗ БЕЧА

приспело је овамо и бавиће се у **гостиони Schneider само до I. (13.) априла**, препоручујући велики избор најновији огртача, мантила и капута за пролетњу и летњу сезону по најјефтинију цену. 3—5

Одговорни уредник др. Светозар Милетић. **Српска штампарија дра Светозара Милетића.**